

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.28 (3100) ●

● ЧАЦВЕР, 31 ліпеня, 2008

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Каштоўней, чым проста грошы
Памятныя манеты Нацыянальнага банка Беларусі ўдастоены ўзнагарод міжнароднага конкурсу “Манетнае сусор’е-2008” **Стар. 2**

Вяртанне Міндоўга
Услед за Елісеем Лаўрышаўскім у Навагрудку збіраюцца ўшанаваць памяць пра першага і апошняга караля ВКЛ **Стар. 3**

Каляровы пашпарт для лугавога луна
Пакуль маладыя птушкі не навучыліся лятаць, гродзенскія арнітолагі займаліся іх кальцаваннем **Стар. 4**

Дыялогі на мове мастацтва

Дні культуры Беларусі прайшлі ў Кітаі

Ганна Громава

Беларускі народ беражліва ставіцца да захавання багатай спадчыны нацыянальнай культуры, адзначаючы намеснік міністра культуры Кітая Лі Хунфэн у прывітальным выступленні падчас Дзён культуры Беларусі ў Пекіне. Калі ж у Beijing Concert Hall адбыўся гала-канцэрт з удзелам артыстаў Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору імя Генадзя Цітовіча, Лі Хунфэн адзначыў высокі прафесійны ўзровень калектыву. Кітайскія глядачы горача ўспрымалі выступленне бе-

ларускіх артыстаў. Гучныя авацыі выклікаў танец “Мяцеліца”. Разам з хорам глядачы спявалі такія вядомыя і ў Кітаі песні, як “Кацюша”, “Калінка” і “Падмаскоўныя вечары”. Пра вялікую цікавасць да выступлення хора сведчыць колькасць глядачоў на канцэрце ў г. Хуайжоў: на плошчы перад сцэнай сабраліся амаль 5 тысяч чалавек.

У рамках Алімпійскага фестывалю культуры хор імя Цітовіча таксама выступіў на сцэне залы Пекінскага ўніверсітэта ў гала-канцэрце, прысвечаным адкрыццю 9-га Кітайскага міжнароднага фестывалю харавых спеваў.

Плакат запрашае на выставу беларускага жывапісу ў Пекіне

Вялікую ўвагу глядачоў прыцягнула мастацкая выстаўка, якая прайшла ў час Дзён культуры Беларусі ў Кітайскай Народнай Рэспубліцы. На экспазіцыі сучаснага беларускага жывапісу былі прадстаўлены работы пяці мастакоў: Уладзіміра Савіча, Уладзіміра Зінкевіча, Уладзіміра Тоўсціка, Віктара Альшэўскага і Валерыя Шкарубы. На ўрачыстай цырымоніі адкрыцця выстаўкі намеснік міністра культуры Кітая Мэн Сяосы падкрэсліла значнасць развіцця і паглыблення мастацкіх абменаў паміж дзвюма краінамі: “Мастацкая выстаўка дае нам магчымасць

сродкамі жывапісу ўспрыняць эмацыянальны свет і духоўнае жыццё беларускага народа”, — адзначыла Мэн Сяосы.

У Пекіне адбылася сустрэча міністра культуры Беларусі Уладзіміра Матвейчука з міністрам культуры Кітая Цай У, падчас якой яны абмеркавалі перспектывы культурнага супрацоўніцтва дзвюх краін.

Дарэчы. Папярэднія Дні культуры Беларусі ў КНР праходзілі ў 2005 годзе, а ў 2006-м беларускі глядач пазнаёміўся з кітайскім музычным і танцавальным мастацтвам.

ВЕСТКІ

На карысць суседзям

Вольга Кабякова

Аднаўленне работы міжрадавай беларуска-польскай камісіі надасць новы імпульс развіццю прыгранічных кантактаў

Такую думку выказаў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Польшчы Павел Латушка. Ён прымаў удзел у 7-м пасяджэнні беларуска-польскай міжрадавай каардынацыйнай камісіі па справах трансгранічнага супрацоўніцтва, якое прайшло ў Брэсце.

Гэтая міжрадавая камісія садзейнічае развіццю эканамічных, культурных, міжсабовых, гуманітарных кантактаў паміж прыгранічнымі рэгіёнамі Беларусі і Польшчы. І той факт, што пасля трохгадовага перапынку камісія пачынае зноў працаваць, безумоўна, усім на карысць, падкрэсліў Павел Латушка.

На працягу двух дзён у Брэсце быў абмеркаваны шырокі спектр пытанняў, звязаных з функцыянаваннем дзяржаўнай граніцы, развіццём інфраструктуры дзеючых пунктаў пропуску, магчымасцю адкрыцця новых пагранічных пераходаў, паляпшэннем узаемадзеяння пагранічных і мытных службаў дзвюх краін.

Асобны блок пытанняў датычыўся праблем экалагічнага, прыродаахоўнага характару, паляпшэння ўмоў узаемных паздак жыхароў прыгранічных рэгіёнаў.

Артысты Нацыянальнага акадэмічнага хору імя Г. Цітовіча на пекінскай сцэне

Добрая справа добрых людзей

Таццяна Паляжай

Жылы пасёлак “SOS-Дзіцячая вёска” для выхавання не менш як 100 дзяцей-сірот будзе пабудаваны ў Магілёве.

Будаўніцтва аб’екта дасць магчымасць аптымізаваць сістэму дзіцячых інтэрнатных устаноў, паэтапна перавесці дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, са школ-інтэрнатаў і дзіцячых дамоў на сямейныя

формы выхавання.

Заказчыкам і інвестарам жылога комплексу выступіла міжнародная дабрачынная арганізацыя “SOS-Кіндэрдорф Інтэрнацыяналь” (Аўстрыя), генеральным падрадкаў будаўніцтва — кіпрская кампанія з абмежаванай адказнасцю Milroy Enterprises Limited. Папярэдні кошт праекта ацэньваецца ў 2 мільёны еўра.

У жылым пасёлку “SOS-Дзіцячая вёска” будуць рэалізоўвацца сацыяльна значныя праекты.

Навука маладзее

Расце прыток маладых спецыялістаў у навуковую галіну

Вольга Бяляўская

Як паведаміў старшыня Прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Міхаіл Мясніковіч, з агульнай колькасці вучоных акадэміі сёння 21 працэнт — маладыя людзі да 30 гадоў. “Думаю, колькасць маладых вучоных будзе і ў далейшым расці, — сказаў Міхаіл Мясніковіч. — Са свайго боку мы зробім усё магчымае, каб падтрымаць іх матэрыяльна”.

За апошнія гады колькасць беларускіх вучоных, якія мігравалі за мяжу, прыкметна знізілася. “Сярод спецыялістаў у галіне навукі, якія выезджаюць за мяжу, усяго 0,1 працэнта застаюцца там, — праінфармаваў М. Мясніковіч. — Расце колькасць вучоных, якія вяртаюцца ў Беларусь пасля працяглага знаходжання за мяжой”. Старшыня Прэзідыума НАН Беларусі таксама адзначыў, што Акадэмія навук выступае за

пашырэнне міжнародных сувязяў з навуковымі ўстановамі замежных краін, павелічэнне колькасці стажыровак і сумесных праектаў.

“Навука не можа існаваць ізалявана, яна павінна развівацца не толькі за кошт уласнага патэнцыялу, але і ўбагачацца праз абмен вопытам і спецыялістамі розных краін”, — адзначыў старшыня Прэзідыума Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Прынцып “аднаго прыпынку” ўжо дзейнічае

Алена Цімафеева

Беларускую мяжу на брэсцкім напрамку цяпер можна перасекчы за адну хвіліну

Усе аддзяленні памежнага кантролю Брэсцкай памежнай групы, за выключэннем грузавага пункта пропуска “Казловічы”, перайшлі на работу па прынцыпе “аднаго прыпынку”. Асноўная мэта новаўвядзення, як паведамілі ў прэс-цэнтры Дзяржаўнага памежнага камітэта, — скараціць час на афармленне дакументаў і забяспечыць максімальную камфортнасць для грамадзян, якія перасякаюць дзяржаўную мяжу Беларусі. Цяпер для асоб, якія рухаюцца па “злёным канале”, час на афармленне дакументаў скарачаны з трох хвілін да адной.

Засноўваючыся на новых правілах, пасажыры, прыбыўшы ў зону памежнага і мытнага кантролю на “злёны канал”, цяпер не пакідаюць транспартны сродак. Прадстаўнік памежнай службы сам падыходзіць да грамадзян і ажыццяўляе пашпартны кантроль.

Старшыня Дзяржаўнага памежнага камітэта Беларусі генерал-маёр Ігар Рачкоўскі асабіста наведаў міжнародны аўтадарожны пункт пропуска “Брэст” і праверыў дзейнасць прынцыпу “аднаго прыпынку”. Пасля рэканструкцыі праектная прапускная здольнасць пункта пропуска “Брэст” складае больш за дзве тысячы легкавых аўтамашын, 200 аўтобусаў і 12 тысяч чалавек за суткі.

Трактары “Беларус” на міжнароднай выставе ў Расіі

Упэўнена пацвердзілі сваю канкурэнтнасць

На пятай міжнароднай спецыялізаванай выставе “Дзень Расійскага поля-2008” у Белградскай вобласці беларуская сельскагаспадарчая тэхніка ўдастоена сямі залатых медалёў і васьмі дыпламаў Гран-пры.

Аснову калектыўнай экспазіцыі Мінпрама, якая стала самай вялікай па плошчы, складала сель-

скагаспадарчая тэхніка “Гомсельмаша”, Мінскага трактарнага заводу, “Бабруйскаграмаша”, “Амкадора”. Свае распрацоўкі прадставілі таксама вытворчыя аб’яднанні “БелаўтаМАЗ”, “Бабруйсксельмаш” і Мінскі матарны завод.

Найбольш паспяхова прайшлі дэманстрацыйныя паказы трактараў “Беларус” розных мадыфікацый, збожжаўборачных

камбайнаў “Палессе”. Цікаваць наведвальнікаў выставы выклікала тэхніка “Бабруйскаграмаша”: навіяная дыскавая касілка, ротарныя граблі, прэс-падборшчык, абмотчык скруткаў сена.

Варта адзначыць, што падчас работы выставы беларускія прадпрыемствы рэалізавалі сельскагаспадарчай тэхнікі на суму звыш 20 мільёнаў расійскіх рублёў.

Падарожнічай — і перамагай!

Нацыянальнае агенцтва па турызме дало старт акцыі “Я пазнаю Беларусь”

Вольга Шаляговіч

Акцыя ўпершыню праводзіцца ў ходзе Рэспубліканскага турыстычнага конкурсу “Пазнай Беларусь”. Яна, лічаць у Міністэрства спорту і турызму, будзе карыснай для аматараў падарож-

жаў па краіне, для тых, хто хоча ведаць пра яе гісторыю, культуру, людзей і прыроду.

А ў конкурсе могуць удзельнічаць як асобныя грамадзяне, так і сем’і. Яны будуць мець магчымасць наведаць прапанаваныя турыстычныя аб’екты на тэры-

торыі Беларусі. Хто наведае найбольшую колькасць месц са спіса, той і перамагае ў намінацыі.

Цырымонія ўзнагароджання пераможцаў акцыі пройдзе ў лістападзе. Прыз пераможцу — тур на дваіх ад Нацыянальнага парку “Браслаўскія азёры”.

Сіла сталі

Аляксандра Святлова

Беларускі металургічны завод выйграў тэндар на пастаўку сваёй прадукцыі для будаўніцтва тунэля паміж Аўстрыяй і Італіяй

Генеральны дырэктар вытворчага аб’яднання “Беларускі металургічны завод” Мікалай Андрыянаў удакладніў, што БМЗ на тэндары прадстаўляла сумеснае прадпрыемства ў Аўстрыі. Даўжыня тунэля складзе 57 кіламетраў, кошт гэтага праекта — 17 мільярдаў еўра. “Будаўніцтва яшчэ не пачалося, але мы ўжо маем першы заказ”, — удакладніў Мікалай Андрыянаў.

Стальная фібра вытворчасці БМЗ пойдзе для арміравання сценаў і скляпенняў тунэля. Мікалай Андрыянаў расказаў, што завод цяпер стварае цэх па вытворчасці фібры — арміруючай дабаўкі ў бетон. З ёю атрымліваецца новы матэрыял, больш трывалы, чым звычайны бетон. Фібра выкарыстоўваецца пры будаўніцтве дарог, тунэляў, узлётна-пасадачных палос на аэрадромах.

Зроблена на БМЗ

Доўгажыхароў становіцца больш

Ганна Пракопава

100-гадовы рубез у Беларусі пераадолені 669 жыхароў (на 1 красавіка іх было 624).

Прадстаўніцы слабага полу сярод беларускіх доўгажыхароў пераважаюць: 100-гадовую ўзроставую планку пераадолені 574 жанчыны і 95 мужчыны. А ва ўзроставай групе старэй за 110 гадоў — толькі жанчыны (іх 13). Старэйшая жыхарка Беларусі Ганна Паўлаўна Рагель адсвяткавала 4 ліпеня сваё 119-годдзе. Нарадзілася яна ў вёсцы Белья Маладзечанскага раёна ў 1889 годзе, цяпер жыве ў горадзе Маладзечна.

Сярод рэгіёнаў краіны больш за ўсё доўгажыхароў налічваецца ў Гродзенскай вобласці (177 чалавек ва ўзросце старэй за 100 гадоў). На другім месцы — Мінская вобласць (122), на трэцім — Брэсцкая (98). На Віцебшчыне пражываюць 90 чалавек, якія ўжо адзначылі стогадовы юбілей, у Гомельскай вобласці — 69, Магілёўскай вобласці — 58, у горадзе Мінску — 55.

Каштоўней, чым проста грошы

Памятныя манеты Нацыянальнага банка Беларусі ўдастоены ўзнагарод міжнароднага конкурсу “Манетнае сузор’е-2008”

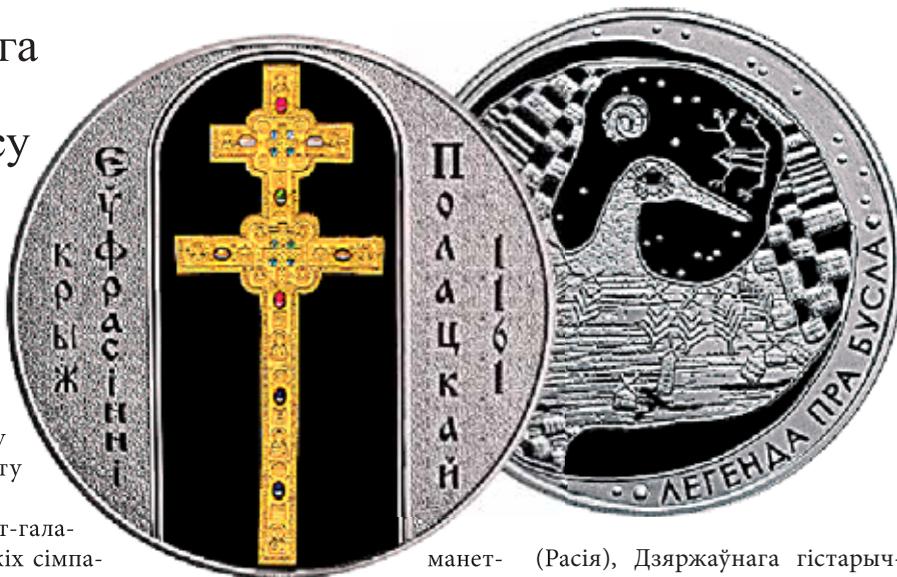
Узнагароджанне пераможцаў прайшло ў Санкт-Пецярбургу на першай еўрапейскай канферэнцыі па памятных манетах COINS-2008. Як паведамілі ва ўпраўленні інфармацыі Нацбанка Беларусі, у намінацыі “Манета года” перамагла памятная манета “Крыж Ефрасінні Полацкай” (мастак Святлана Заскевіч), у “Сярэбранай манеце года” лепшай стала “Легенда пра бусла” (мастак Аксана Навасёлава). У намінацыі “Удалае мастацкае вырашэнне” другое месца прысуджана манеце “Масленіца” (мастак Святлана Заскевіч), у “Залатой манеце года” другой стала манета “Беларускі балет-2007” (мастак Святлана

Заскевіч), у намінацыі “Арыгінальная тэхналогія” другое месца заняла манета “Крыж Ефрасінні Полацкай” (прыз уручаны Маскоўскаму манетнаму двару, які чаканіў гэту манету).

Па выніках інтэрнэт-галасавання “Прыз глядацкіх сімпатый” атрымала манета “Крыж Ефрасінні Полацкай”.

У конкурсе “Манетнае сузор’е-2008” прыняло ўдзел 80 манет, летась — усяго 47.

У параўнанні з “Манетным сузор’ем-2007” конкурс значна пашырыў сваю геаграфію. Сёлета свае манеты прадставілі

манетныя два-ры Даніі, Іспаніі, Казахстана, Польшчы, Расіі і Фінляндыі, нацыянальныя банкі Арменіі, Беларусі, Балгарыі, Кыргызстана, Латвіі, Літвы, Украіны.

Істотна быў пашыраны і склад журы. У яго ўвайшлі прадстаўнікі Дзяржаўнага Эрмітажа

(Расія), Дзяржаўнага гістарычнага музея (Расія), Брытанскага музея (Вялікабрытанія), Венскага музея гісторыі і мастацтва (Аўстрыя), Нацыянальнага музея мастацтваў імя Чурленіса (Літва), Даўгаўпілскага краязнаўчага і мастацкага музея (Латвія), а таксама спецыялісты з Беларусі, Арменіі, Італіі, Францыі.

Скарбы са Шчорсаў

Жанна Катлярова

Нацыянальная бібліятэка Беларусі вывучае магчымасць вяртання на радзіму бібліятэкі Храптовічаў

Як вядома, бібліятэка Іаахіма Храптовіча збіралася ў яго маёнтку Шчорсы на Навагрудчыне на працягу другой паловы XVIII – першай паловы XIX стагоддзяў. У гады Першай сусветнай вайны была перавезена ў Кіеў з умовай вяртання на радзіму пры адкрыцці ўніверсітэта ў Беларусі, але і да гэтай пары збор знаходзіцца ва Украіне.

Гэта бібліятэка была адной з самых багатых ва Усходняй Еўропе: кніжная ка-

лекцыя налічвае, па розных дадзеных, ад 10 да 20 тысяч экзэмпляраў. Акрамя кніг у ёй захоўваліся старажытныя рукапісы, манускрыпты, княжацкія метрыкі, геаграфічныя карты. Аснову бібліятэкі Храптовіча склалі фонды ордэна езуітаў, па загадзе папы Рымскага скасавана ў XVIII стагоддзі. Каштоўнасць гэтай калекцыі высокая і па той прычыне, што да яе дакраліся вядомыя вучоныя і пісьменнікі, бо Шчорсы былі мекай для гісторыкаў усяго свету. У архіве Храптовічаў у розны час працавалі Іаахім Леяль, Ігнацій Даніловіч, Адам Міцкевіч, Уладзімір Сыракомля. Бібліятэкарам у ёй быў Ян Чачот.

Далучэнне да традыцый

Уладзімір Васількоў

На тэрыторыі Музея старадаўніх промыслаў і тэхналогій “Дудуткі” ў вёсцы Пціч Пухавіцкага раёна асвечаны праваслаўны храм.

Чын асвячэння царквы ў гонар Іаана Хрысціцеля здзейсніў Мітрапаліт Мінска і Слуцка Філарэт, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі. Як паведамілі ў цэнтры асветы “Усіх смуткуючых Радасць”, Сербская праваслаўная царква перадала новаму прыходу часціцу

мошчаў Іаана Хрысціцеля, у гонар якога і быў названы храм.

Царква ў “Дудутках” была закладзена ў мінулым годзе. Па задуме арганізатараў яе будаўніцтва, гэта будзе адначасова і кulta-вы будынак, і адна з частак этнаграфічнага музея. Архітэктура (у традыцыях драўлянага дойдства) і ўбранства храма гарманічна ўпісваюцца ў стылістыку “Дудутак”. Такім чынам, на аснове прыхода ствараецца свайго роду царкоўна-этнаграфічны цэнтр.

Пра спадчыну — сумесны клопат

Беларускія і польскія спецыялісты плануюць падрыхтаваць дасье “Фартыфікацыйныя збудаванні Брэсцкай крэпасці”

Наведвальнікам цікава прайсціся па фортах Брэсцкай крэпасці

Жанна Кожух

Дасье будзе прадстаўлена на разгляд экспертаў ЮНЕСКА для ўключэння аб’ектаў у Спіс сусветнай спадчыны ЮНЕСКА. Намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Беларусі Ігар Чарняўскі ўдакладніў, што сумесны творчы калектывы могуць быць створаны ў 2008-2010 гадах. Вопыт паспяховага беларуска-польскага супрацоўніцтва ўжо ёсць. Гэта, у

прыватнасці, сумесная падрыхтоўка дасье “Архітэктурна-культурны комплекс рэзідэнцыі роду Радзівілаў у Нясвіжы” і “Аўгустоўскі канал — творчалева і прыроды”. Польскія спецыялісты і ў далейшым маюць намер працягваць работы па рэстаўрацыі помнікаў архітэктуры і мастацтва Беларусі. У ліку аб’ектаў — касцёлы Божага Цела ў Нясвіжы (абследаванне сістэмы крокваў, даху, крыпты, пахавальных саркафагаў), св. Францішка Ксаверыя (фарны) у Гродне (рэстаўрацыя галоўнага алтара), Яна Хрыс-

ціцеля ў мястэчку Гальшаны Ашмянскага раёна (рэстаўрацыя фрэскавай размалёўкі ў апсідзе).

Перспектыўнымі бачацца і кантакты паміж Нацыянальным музеем гісторыі і культуры Беларусі і польскімі музеямі. Яны будуць садзейнічаць супрацоўніцтву ў сферы аховы, рэстаўрацыі і даступнасці музейных збораў і калекцый, якія складаюць сумесную культурную спадчыну. Польскі бок не выключае магчымасці стажыровак для беларускіх спецыялістаў на базе польскіх музеяў.

СУСТРЭЧЫ

Вяртанне Міндоўга

Услед за Елісеем Лаўрышаўскім у Навагрудку збіраюцца ўшанаваць памяць пра першага і апошняга караля ВКЛ

Адам Мальдзіс

Чарговая сустрэча ў рэдакцыі газеты “Голас Радзімы” мела “нашыраны фармат”. Апрача аўтара гэтых радоў у ёй удзельнічала двое гасцей: вядомы скульптар Геннадзь Буралкін, які доўгі час узначальваў Саюз мастакоў Беларусі, і навуковец, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Вячаслаў Чамярыцкі. Яны — мінчане, але іх творчыя клопаты і навуковыя інтарэсы звязаны з Навагрудкам. Першы — стварыў для горада помнік Елісею Лаўрышаўскаму і цяпер працуе над выявай Міндоўга — навагрудскага князя, каранаванага тут у канцы 1252 ці ў пачатку 1253 года каралём Вялікага княства Літоўскага. Другі ж — ураджэнец Навагрудчыны, яе патрыёт і даследчык. Усе мы сабраліся не толькі для таго, каб раскажаць аб зробленым, але і каб параіцца аб справах, якія яшчэ ўперадзе.

А. М. Для пачатку гаворкі сцісла прыгадаю пра тое, што я пісаў у мінулым годзе ў цыкле артыкулаў пра Вялікае княства Літоўскае на старонках газеты “Советская Белоруссия”. Утварэнне гэтай супольнай дзяржавы мае для беларусаў вялікае значэнне, сведчыць пра існаванне ў нас багатых і плённых

традыцый. Сённяшні Навагрудак, а тады Навагародак, стаў у сярэдзіне XIII стагоддзя чарговай (пасля Полацка, Турава і іншых гарадоў) сталіцай, прытым дзякуючы Міндоўгу першай каранаванай. І першай аб’яднальнай, бо ВКЛ з’яўлялася іматэнічнай, іматканфесійнай і іматкультурнай дзяржавай.

В. Ч. Сюды яшчэ трэба дадаць, што ўтварэнне ВКЛ мела вялікае выстаючае значэнне: дазволіла выстаяць у нялёгкай барацьбе з крыжакамі і мангольска-татарскімі захопнікамі, да якіх яшчэ далучыліся галіцка-валынскія князі. Прыём Міндоўгам кароны з рук прадстаўніка Рымскага Папы выбіў асноўны козыр з рук крыжакаў, якія сцвярджалі, што робяць набегі на Літву і Русь не дзеля грабязоў, а каб пашырыць хрысціянства сярод язычнікаў.

Г. Б. Але ж у 1261 годзе Міндоўг адрокся ад каталіцтва на карысць праваслаўя, таго самага, якое ўжо існавала і дзейнічала пад Навагрудкам у славутым Лаўрышаўскім манастыры. Я ганаруся, што ўвечкавечыў у помніку постаць Елісея Лаўрышаўскага, які ўжо стаіць у Навагрудку, чакаючы Міндоўга.

В. Ч. Безумоўна, Міндоўг, першы і апошні кароль ВКЛ, больш быў звязаны з праваслаўем, чым з ка-

таліцкай верай. І таму, калі ў Еўропе звыкліся з яго каранаваннем, калі ён увабраўся ў сілу, каб даць адпор крыжакам, то вярнуўся да ранейшых перакананняў. Разумеў, што для ўмацавання дзяржавы патрэбна аб’яднанне са славянскімі народамі.

Г. Б. Але ж сам Міндоўг не быў славянінам...

А. М. Так, этнічна ён належаў да балтаў, прадкаў сённяшніх літоўцаў. Але навагродцы запрасілі яго на княжацкі трон, таму што ён быў мужным воінам -- напады крыжакаў добра загартавалі балтаў. Урэшце таму, што ў тых умовах трэба было яднацца.

В. Ч. Гэта падкрэслівалася і на міжнароднай навукавай канферэнцыі, якая адбылася ў Навагрудку ў 2003 годзе ў сувязі з 750-годдзем каранацыі Міндоўга.

А. М. І там жа, наколькі мне памятаец-

ца, былі абвергнуты спробы адзінага літоўскага ўдзельніка канферэнцыі (не буду называць яго прозвішча) даказаць, што каранацыя адбывалася не ў Навагародку, а ў Вільні, хаця апошня была заснавана Гедымінам толькі ў наступным стагоддзі. Пасля таго, як беларускі гісторык Алесь Жлутка працягваў адпаведныя архіўныя дакументы, знойдзеныя ім у Ватыкане, калі ўсе мы наведвалі ў Навагрудку гару Міндоўга, дзе ён пахаваны, літоўскі ўдзельнік паціху пакінуў канферэнцыю. А пасля выхаду з друку саліднай працы Жлуткі пытанне, дзе ж адбылася каранацыя, больш не дыскусавалася.

Г. Б. Значыць, ёсць усе падставы мне заявіць пра работу над бронзавым помнікам Міндоўгу...

В. Ч. Тым болей, што прапанова ўвечкавечыць яго памяць заключалася ў вывадах канферэнцыі. Да таго ж набліжаецца добрая казія для гэтага: у наступным годзе Навагрудку споўніцца 965 год.

А. М. А якім ён бачыцца вам, Геннадзь Васільевіч, гэты помнік? І дзе яму, на ваш погляд, найлепей будзе стаяць? Ля падножжа замка?

Г. Б. Мусіць,

не. Месца тое ўжо дастаткова мямарыялізавана: побач узвышаюцца Курган неўміручасці, насытаны ў гонар Адама Міцкевіча, выява паэта, блізка Фарны касцёл... Найлепей — на былой рыначнай плошчы.

В. Ч. У часы Міндоўга яна ўжо існавала. Навагародак тады пасляхова гандляваў, як кажуць, і з варагамі, і з грэкамі.

Г. Б. Бачу ж я яго на кані, з мячом у руках. Ёсць ужо пласцілінава мэдэль.

А. М. А да бронзавай выявы далёка?

Г. Б. Цяжкавата сказаць. Цяпер многа часу займае работа над статуямі антычных багоў і музаў для будынка мінскага Тэатра оперы і балета. Пасля рэстаўрацыі будынка яны будуць узвышацца над фантанам у адпаведнасці з архітэктарскай задумай Іосіфа Лангбарда.

А. М. І тым не меней, час, як мне здаецца, прыспешвае. Да юбілею трэба дадаць яшчэ адну акалічнасць. Нядаўна ў друку былі апублікаваны звесткі пра сустрэчу работнікаў беларускага і літоўскага ведамстваў па турызме. Дык вось, нашы суседзі казалі, што плану-юць пракласці маршрут па Беларусі пад назвай “Па слядах Вялікага княства Літоўскага”. Значыць, помнік Міндоўгу будзе для Навагрудка тут вельмі дарэчы! І для літоўцаў, і для беларусаў — як напамін пра тое, што мы пачалі ўваходзіць у Еўропу ўжо вельмі даўно. Новы твор дадасца да багатых музеяў і славутых святыняў, да помнікаў Адаму Міцкевічу і Елісею Лаўрышаўскаму, якія ў гэты старажытны горад ужо “прыішлі”.

Помнік Елісею Лаўрышаўскаму ў Навагрудку. Скульптар — Г. Буралкін

Праз кіно — да ўзаемаразумення

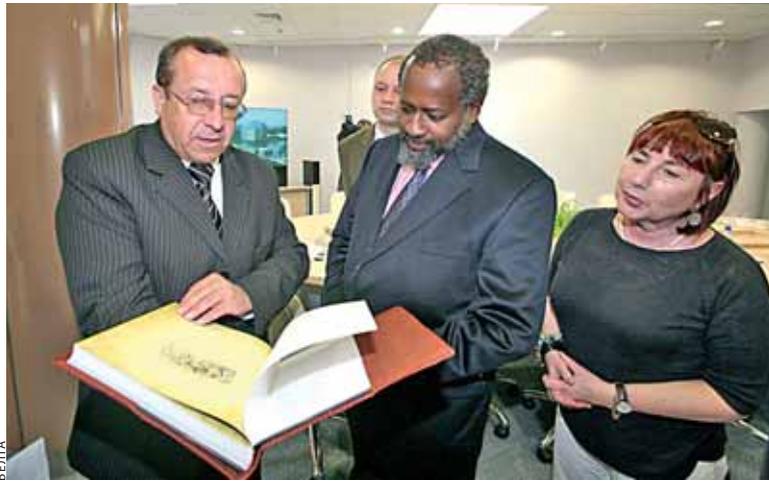
Міністэрства культуры Беларусі не бачыць перашкод для таго, каб паўднёваафрыканскае кінамастацтва было прадстаўлена на кінафестывалі “Лістапад” у Мінску

Вольга Бурмістрава

Такою думка ў час сустрэчы з міністрам мастацтваў і культуры Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікі Пала Джорданам выказаў міністр культуры Беларусі Уладзімір Матвяйчук.

Пала Джордан патлумачыў, што ПАР не можа пакуль што пахваліцца тым, што ў яго краіне, як

у Беларусі, здымаецца 10 фільмаў у год. Аднак паўднёваафрыканскія карціны пакідаюць свой след на сусветным рынку кінаіндустрыі. Пала Джордан падкрэсліў, што “развіццё культурных сувязяў — адзін з лепшых сродкаў для дасягнення ўзаемаразумення”. Ён расказаў, што праблемы ў галіне культуры, з якімі даводзіцца сутыкацца жыхарам ПАР, вельмі

У. Матвяйчук і П. Джордан падчас сустрэчы ў Мінску

адрозніваюцца ад праблем беларусаў. “У Паўднёва-Афрыканскай Рэспубліцы шматнацыянальнае і шматканфесіянальнае грамадства, прадстаўнікі якога часта проста не маюць доступу да культурнай спадчыны краіны. Акра-

мя таго, у нас пакуль што яшчэ высокі ўзровень непісьменнасці”, — адзначыў Пала Джордан і дадаў, што развіццё новых інфармацыйных тэхналогій дае магчымасць наблізіць народы адзін да аднаго.

Па Дняпры — у госці да таленавітых майстроў

Дзіяна Курыла

Незвычайны цэнтр рамёстваў будзе пабудаваны ў пасёлку Копысь Аршанскага раёна.

Ужо распрацоўваецца праектна-каштарысная дакументацыя на будаўніцтва гандлёва-вытворчага комплексу, дзе будуць працаваць майстры народных промыслаў. Мяркуюцца, што пад адным дахам збяруцца ганчары, разьбяры па дрэву, кавалі, майстры саломаліцтва, ткачы і іншыя ўмельцы, якімі багатая старажытная Аршаншчына.

Незвычайным у гэтым цэнтры рамёстваў будзе тое, што рамеснікі будуць працаваць “за шклом”, і любы жадаючы зможа на свае вочы ўбачыць, як нараджаецца твор дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, паспрабаваць сябе ў ролі майстра і, вядома, купіць выраб, які спадабаўся. Да паслуг наведвальнікаў таксама будуць магазін сувеніраў і кафэ.

Па словах старшыні Віцебскага аблвыканкама Уладзіміра Андрэйчанкі, аналагаў такога цэнтры ў вобласці пакуль няма. Будаўніцтва цэнтры стане часткай турыстычнай інфраструктуры ў Аршанска-Копыскай турыстычнай зоне — адной з чацвюх, створаных у вобласці.

Акрамя вытворча-гандлёвага рамеснага цэнтры ў Копысі, у Оршы на рацэ Дняпро пабудуюць прыстань, ад якой водным шляхам турысты будуць прыплываць у пасёлак. Цэнтр пачне працаваць у наступным годзе.

Па меркаванні Уладзіміра Андрэйчанкі, пасля фестывалю-кірмашу працаўнікоў сяла “Дажынкi-2008” Орша таксама стане прывабным турыстычным горадам, што дазволіць прыцягнуць дадатковых турыстаў у рэгіён.

Каляровы пашпарт для лугавога луны

Пакуль маладыя птушкі не навучыліся лятаць, гродзенскія арнітолагі займаліся іх кальцаваннем

Арнітолагі з Гродна вымяраюць і акальцоўваюць лугавых лунаў

Праект па назіранні за лугавым лунам рэалізаваны ўпершы-

ню, сумесна з галандскімі арнітолагамі. Для абазначэння птушак

выкарыстоўваліся пластыкавыя кольцы і пласціны для крылаў (ці, як іх яшчэ называюць, крылаткі), 100 штук якіх было перададзена галандскімі калегамі. Пластыкавыя каляровыя кольцы больш эфектыўныя за металічныя, якімі кальцавалі раней. Камбінацыі колеру і сімвалаў дазваляюць кадыраваць інфармацыю, па якой можна даведацца пра ўзрост, час і месца гнездавання, тэрміны і шляхі міграцыі птушак.

У гэтым сезоне гродзенскім арнітолагам удалося абазначыць 10 лугавых лунаў, прычым траіх — крылаткамі.

А ўвогуле папуляцыя лугавых лунаў у Беларусі складае каля пяці тысяч асобінаў.

“Янка Купала” гучыць у Малдове

Надзея Ансімава

Другую прэмію і спецыяльны приз за выканаўчае майстэрства заваяваў на дзевятым Міжнародным музычным фестывалі “Твары сяброў-2008” 25-гадовы мінчанін Аляксей Крэчат.

Прадзюсер спевака Вадзім Рузаў патлумачыў, што поспех выканаўцу прынесла вядомая песня “Янка Купала” ва ўласнай інтэрпрэтацыі. Міжнароднае журы ў

складзе прадстаўнікоў Беларусі, Расіі, Украіны, Малдовы, Італіі, Румыніі, Грэцыі, Балгарыі, Мексікі пакарыў асаблівы беларускі меладызм, а таксама рокавая манера гучання кампазіцыі.

Па ўмовах конкурсу аргысты з дзевяці краін выконвалі адну песню на нацыянальнай мове, другую — па ўласным выбары. Аляксей Крэчат аддаў перавагу песні “Янка Купала” і кампазіцыі з рэпертуару легендарнага вакаліста групы Queen Фрэдзі Меркуры.

Для камфортнага адпачынку

Ірына Трубач

Два кафэ і гасцініца будуць пабудаваны ля Аўгустоўскага канала

Намеснік старшыні Гродзенскага аблвыканкама Юрый Масквічоў расказаў, што сервісныя аб’екты размесціцца ў вёсках Чарток і Немана. Цяпер ужо амаль гатова пра-

ектна-каштарысная дакументацыя на будаўніцтва гасцініцы. Яе ўз’ядзенне абываецца абласной казне ў 4 мільярды беларускіх рублёў.

Мяркуюцца, што новыя аб’екты інфраструктуры будуць выкарыстоўвацца круглы год. Плануецца таксама пабудова лыжаролерную трасу, стварыць належныя ўмовы для зімнага адпачынку.

Музей на старым гарышчы

Жанна Катлярова

Царква-крэпасць Свята-Раждства Багародзіцы ў вёсцы Мураванка Шчучынскага раёна Гродзенскай вобласці прэтэндуе на ўнясенне ў Спіс сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА

Дасье па гэтым аб’екце плануецца падрыхтаваць да 2010 года. Крэпасць у вёсцы Мураванка — помнік абароннага дойлідства з рысамі готыкі, пабудавана ў 1524 годзе.

Царкву плануецца рэстаўраваць. А рэспубліканская навукова-метадычная рада па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны ўжо зацвердзіла праграму правядзення комплексных навуковых даследаванняў на гэ-

Дагістарычныя жыхары Юравічаў

Жанна Канаплёва

Узгоднены праект стварэння унікальнага музея пад адкрытым небам — стаянкі першабытнага чалавека

Такі музей плануецца стварыць у Юравічах Калінкавіцкага раёна Гомельскай вобласці. Прапанова ўзгоднена на пасяджэнні Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны.

Вядома, што ўзрост стаянкі першабытнага чалавека ў Юравічах — прыкладна 26 з паловай тысяч гадоў. На яе месцы праведзены раскопкі, якімі кіравала доктар гістарычных навук Алена Калечыц. Сабрана вялікая колькасць знаходак, якія пацвярджаюць старажытнасць палеалітычнага пасялення. Адной з найбольш сенсацыйных знаходак — унікальнай для Беларусі — стала галава маманта з біўнямі.

Цяпер добраўпарадкавана тэрыторыя месца стаянкі, збудавана лесвіца для пад’ёму на ўзгорак, дзе будзе знаходзіцца назіральная пляцоўка. Экспазіцыя жылыя першабытнага чалавека размесціцца ў разрэзе ўзгорка, дзе праводзіліся раскопкі.

Ужо падрыхтаваны канцэпцыя музея і тэматыка-экспазіцыйны план. Музей будзе прадстаўляць дзве майстэрні: па апрацоўцы крэменю і майстэрню першабытнага мастака.

Плануецца ўстанавіць тры фігуры — мужчыны-паляўнічага, жанчыны, якая ачышчае шкуру, і дзіцяці, якое падтрымлівае агонь.

БЕЛТА

тым аб’екце. Пасля рэстаўрацыі помніка архітэктуры тут плануецца размясціць музей.

Дарэчы, храм у Мураванцы знаходзіцца на шляху паміж яшчэ двума аналагічнымі гісторыка-архітэктурнымі помнікамі абарончага тыпу. Гэта касцёл у вёсцы Камаі Пастаўскага раёна і царква ў вёсцы Сынковічы Слонімскага раёна. Іх лёгка можна будзе злучыць адзіным турыстычным маршрутам.